

Fecr Yayınları: 602

MEHMED FEVZİ EFENDİ
VE
HADÂİK-İ HAMİDİYYE RİSALESİ

Doç. Dr. Kemal GÖZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Kasım 2022

ISBN: 978-625-8304-49-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

MEHMED FEVZİ EFENDİ
VE
HADÂİK-İ HAMÎDİYYE
RİSALESİ

Doç. Dr. Kemal GÖZ

Ankara 2022

Doç. Dr. Kemal GÖZ

1956 yılında Denizli-Kızıllıhisar (Serinhisar)'da doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Kızıllıhisar'da tamamladı. 1974 yılında Acıpayam Lisesi'nden ve 1979 yılında da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu.

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda "Düşünce Tarihimizde Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır" adlı teziyle yüksek lisans programını 1998 yılında tamamladı.

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda 08.09.2004 tarihinde "İslam'da ve Milletlerarası Belgelerde Hürriyetler" konulu teziyle doktora çalışmasını tamamladı.

Milli Eğitim Bakanlığınca 24/11/2006 tarihinde "Başöğretmen" ünvanı verildi. Milli Eğitim Bakanlığı'nda değişik kurumlarda uzun yıllar idarecilik yaptıktan sonra 02/08/2010 tarihinde Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesine Yardımcı Doçent Doktor unvanıyla öğretim üyesi olarak atandı.

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü (İslâm Felsefesi) ne 15.04.2013 tarihinde Yardımcı Doçent olarak atandı. 2013 itibarıyla Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Anabilim Dalı'nda göreve başladı.

29 Nisan 2019' da Doçent unvanını alan, Arapça ve İngilizce bilen Göz, evli ve üç çocuk babasıdır.

Pamukkale Üniversitesi'nde 28.01.2016 tarihinde atandığı Müftü Ahmet Hulusi Efendi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğünü ve 16.02.2018 tarihinde atandığı Serinhisar Meslek Yüksekokulu Müdürlüğünü 29.01.2021 tarihinde Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi İslam felsefesi Öğretim üyeliği görevine atanmasına kadar sürdürmüştür.

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Felsefe ve Din bilimleri Bölümü İslam Felsefesi Anabilim Dalı Başkanlığı görevini sürdürmekte olan Kemal Göz, İslam Felsefesi, İslam Ahlakı ve düşünce tarihi konusundaki çalışmalarına devam etmektedir.

*Bu eserimi
Rahmetli Babam ve Annem ile
Rahmetli Kayınbabam ve kayınvalidemin
aziz ruhlarına ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	9
GİRİŞ-----	11

I. BÖLÜM

Mehmed Fevzi Efendi'nin Yaşadığı Dönem, Hayatı ve Eserleri -	17
1.1. Mehmed Fevzi Efendi'nin Yaşadığı Dönem -----	19
1.2. Mehmed Fevzi Efendi'nin Hayatı -----	22
1.3. Mehmed Fevzi Efendi'nin Eserleri -----	25

II. BÖLÜM

Ahlak Felsefesi ve Ekolleri -----	31
2.1. Ahlak Felsefesi Temel Kavramları -----	34
2.1.1. İyi-Kötü-----	35
2.1.2. Özgürlük -----	36
2.1.3. Erdemler -----	37
2.1.4. Vicdan -----	39
2.1.5. Ahlak Yasaları-----	40
2.2. Ahlak Felsefesinde Temel Ekoller -----	41
2.2.1. Geleneksel Dini Ahlak Görüşü-----	43
2.2.2. Kelâmî Ahlak Görüşü-----	46
2.2.3. Felsefî Ahlak Görüşü-----	47
2.2.4. Tasavvufî Ahlak Görüşü-----	52

III. BÖLÜM

Mehmed Fevzi Efendi'nin Ahlak Felsefesindeki Yeri-----	55
3.1. Mehmed Fevzi Efendi'nin Ahlak Felsefesi Değerlendirmeleri--	58
3.2. Mehmed Fevzi Efendi'nin Eserlerinde Ahlakî Erdemler ---	62
3.3. Mehmed Fevzi Efendi'nin Siyaset Felsefesi Değerlendirmeleri	64

DEĞERLENDİRME----- 67

EKLER

Mehmed Fevzi Efendi'nin "Hadâik-i Hamîdiyye Nâm Ahlâk Risâlesi" ----- 69

Ek.1. Mehmed Fevzi Efendi'nin "Hadâik-i Hamîdiyye Nâm Ahlâk Risâlesi"nin sadeleştirilmiş Hali ----- 71

Ek.2. Mehmed Fevzi Efendi'nin "Hadâik-i Hamîdiyye Nâm Ahlâk Risâlesi"nin Orijinal Hali ----- 87

KAYNAKÇA-----

ÖN SÖZ

Son dönem Osmanlı âlimlerinin en önemlilerinden olan Mehmed Fevzi Efendi (1826-1900), yaşamış olduğu dönemi iyi etüt etmiş ve gidişatı mükemmel bir okuyuşun sonucunda yapması gerekenlerin neler olduğunu düşünerek bunları uygulamaya koyan ender bilim insanlarından.

Uzun yıllar Edirne müftülüğü yapmış olmasının yanında dönemin medreselerinde müderrislik vazifesini ifa etmiş, ilmi çalışmalar yapmış ve öğrenci yetiştirmiştir. Denizlili olması ve Denizli’de tam istenildiği şekilde tanınmaması gelecek nesillere onun hayatının ve eserlerinin iletilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmamızın amacı ömrünü ilmi çalışmalara ve öğrenci yetiştirmeye adanmış olan bilim insanımızı yeni nesillere tanıtmamızın yanında onun çok değerli çalışması olan “Hadâik-i Hamîdiyye Nâm Ahlâk Risâlesi” isimli eserinin orijinal metnini ve Türkçeleştirilmiş halini ahlak ve siyaset felsefesi bağlamında değerlendirilmek üzere okuyucularımıza sunmaktır. Bu değerlendirmelere geçmeden önce de Mehmed Fevzi Efendi’nin yaşadığı dönemin özelliklerini ortaya koyarak ahlak ve siyaset felsefesi bağlamında ortaya koyduğu düşünce birikimini fotoğraflamaktır.

Birinci bölümde Mehmed Fevzi Efendi’nin hayatı ve eserleri hakkında geniş bir bilgi birikimi sunulmaya çalışılmıştır. Eserlerin konu başlıklarıyla olabildiğince sadelikle tanıtılması amaçlanmıştır. Böyle yetkin bir bilim insanının örnek hayatının ortaya konulması elbette çok önemlidir. Burada kısa da olsa bu husus gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde Ahlak felsefesindeki temel ekoller okuyucuya sadelikle tanıtılmaya gayret sarf edilmiştir. Herhangi bir

ahlak filozofunun ahlak felsefesi hakkındaki görüşlerinin ortaya konulması gerçekleştirilmeden ahlak felsefesi ve temel ekolleri hakkında bilgi verilmesi önem arz etmektedir. Burada bu husus göz önüne alınarak temel ahlak ekolleri okuyucuyla buluşturulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde de Mehmed Fevzi Efendi'nin eserlerinden devşirilen bilgi birikimiyle O'nun ahlak felsefesi bağlamındaki görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Temel kaynak olarak Hadâik-i Hamîdiyye Nâm Ahlâk Risâlesi ve Hakikatü'l-Hürriyye bağlamında ahlak felsefesiyle ilgili görüşleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın ahlak ve siyaset felsefesi bağlamında yaşam tarzını dizayn etmek isteyen bireylere faydalı olmasını ümit ederiz. Yaşanılan dönemde ahlak ve siyaset kavramları iç içe geçmiştir. Yaşam tarzının ahlaki erdemlerin hakimiyetiyle şekillenmesi yönetim sanatı olarak ifade edilen siyaseti de olumlu yönde şekillendirecek ve etkileyecektir. Bu bağlamda medeniyetimizin deniz fenerleri olarak da değerlendirilebilecek Mehmed Fevzi Efendi gibi bilim insanlarının yeni nesillermize tanıtılmasına bir nebze olsun katkı sağlayabildikse kendimizi mutlu sayacağız. Eserin oluşmasında rehberliğini esirgemeyen Sayın Hocam Prof. Dr. Müfit Selim Saruhan Beyefendiye en derin şükranlarımı sunarım. Eserin orijinal metninden transkripsiyonunu gözden geçirme zahmetini gösteren Dr. Öğretim üyesi Rabia Doğru'ya da verdiği destek için teşekkür ederim. Eserin basımının gerçekleşmesini sağlayan Fecr Yayınları Editörü Hüseyin Nazlıaydın Beyefendiye ve çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.